

Lukáš Veverka: *Kulturní domy ve Středočeském kraji 1945—1972*. Praha: Ústav dějin umění Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2019, 135 s + obr. příl.

Lukáš Veverka si zvolil za téma své bakalářské práce kulturní domy. V oboru dějin architektury představuje volba typologicky pojatého tématu dostatečně ověřený způsob prezentace výzkumu. Tentokrát je to však spojeno s typem budov, jejichž historie se z různých důvodů a zvláště s ohledem na vliv silného apriorního ideologického despektu teprve v posledním desetiletí stává součástí širěji zaměřeného výzkumu architektury 2. poloviny 20. století. Autor práce vychází jednak z literatury a to jak dobové, tak i z recentních příspěvků, a jednak z vlastního terénního a archivního průzkumu. Struktura jeho práce je do jisté míry inspirovaná první monografickým dílem na dané téma z tohoto desetiletí, konkrétně mám na mysli kombinaci kapitol výkladových s kapitolami o důležitých stavbách daného typu i mimo vybrané území a tudíž i téma (hornické kulturní domy J. Krohy, kulturní dům v Mnichu apod.). Zde by určitě stálo za to přehledněji rozčlenit práci na úvodní výklad k tématu s pasážemi zaměřenými na příkladové kulturní domy a teprve poté pokračovat souvislým nebo katalogovým výkladem o kulturních domech ze Středočeského kraje.

Autor hledá oporu pro proměny daného typu staveb v právních nařízeních, týkajících se osvětové a kulturní činnosti, a v normách věnovaných danému typu budov. Rozebírá předpisy a typové návrhy kulturních domů a přiřazuje k nim konkrétní návrhy a realizace nejen na území Středočeského kraje. V tom spatřuji důležitou stránku předložené práce. Cenný je dále autorův průzkum kulturních domů na území Středočeského kraje. Z období před nástupem komunistického režimu je to kulturní dům ve Vonoklasech. Následují kulturní domy z éry po únoru 1948 v Krhanicích, Sázavě, Lidicích nebo Příbrami. Ve Vonoklasech autor zdůrazňuje funkcionalistické východisko, zatímco u dalších uvedených kulturních domů dokládá prolínání požadavků metody socialistického realismu s funkčními aspekty. Nejzajímavější jsou dle mého pasáže věnované kulturním domům v Lidicích a Příbrami. Autorovi se daří analyzovat a zdůraznit principy těchto tradičněji komponovaných objektů, založených na využití moderních konstrukcí a aplikace klasicistně pojatého pilířového nebo sloupového systému a dalších z tradice nebo z jiných zdrojů odvozených forem.

Další skupinou, které se autor věnuje, jsou kulturní domy vzniklé od druhé půle 50. do počátku 70. let 20. století, tedy v období po ústupu socialistického realismu a nástupu obnovené pozdně moderní architektury. Zde analyzuje kulturní dům na sídlišti v Kladně-Sítné a následně kulturní domy v Kolíně, v Kralupech nad Vltavou, Mladé Boleslavi a Neratovicích. L. Veverka se tentokrát zaměřuje na podstatné prvky a motivy architektury 60. a 70. let minulého století, což dokládají rozbory konstrukčních systémů nebo prostorového a dispozičního řešení kulturních domů. Neopomíná výtvarná díla, která se stala důležitou uměleckou a ideologickou součástí kulturních zařízení. Zmiňuje v některých případech i negativní stavební zásahy do podstaty budov, neodborné úpravy a devastující rekonstrukce, jejichž výsledkem je zničení architektonické i umělecké podstaty objektů (KD v Kladně-Sítné). Podrobněji i vzhledem k památkářské problematice by určitě stálo za to zpracovat například architekturu a genezi projektu kulturního domu dům v Kolíně včetně jeho nevhodné nedávné úpravy.

Pokud se týče formálního řešení textu bakalářské práce, odpovídá do značné míry standardu odborné studie. K obsahu i formě však mám několik připomínek. Poznámkový aparát lze sice použít k rozšíření základního textu o další pasáže, měl by však čtenáři především poskytovat odkazy na informační zdroje a to jak v podobě literatury, tak i tištěných, psaných a obrazových archivních pramenů. Nelze tak činit jen formou výčtu pramenů a literatury za textem, protože tyto seznamy nejsou provázány s konkrétními přejatými informacemi. Je zřejmé, že původní

text byl krácen a že řada odstraněných informací skončila v poznámkovém aparátu. Mnohem méně však poznámkový aparát slouží ke zdrojovým odkazům. Uvedu konkrétní příklad. Na straně 15 autor uvádí El Lisického přirovnání dělnického klubu k „sociální elektrárně“. Není zřejmé, odkud autor uvedené slovní spojení převzal, ale stěží si je vymyslel nebo snad sám o tom hovořil s El Lisickým. V textu schází odkaz na nějaký text El Lisického nebo na jiný zdroj. Vzhledem k tomu, že jsem uvedené slovní spojení převzal z anglického překladu práce Anatole Koppa *Town and Revolution* (New York, 1970) do své monografie o kulturních domech z roku 2012, mohu se domnívat, že se jedná o nepřiznané využití právě tohoto zdroje. Podobně se v textu objevuje chybná datace projektu Osvětového domu pro Moravskou Ostravu. Návrh nevznikl v roce 1940, jak se v textu na s. 23 uvádí, nýbrž již v roce 1938. Takové omyly se stávají i renomovaným odborníkům, ale při dohledání a zpracování odkazu na recentní literaturu by se jistě autorovi podařilo omyl odhalit.

Velmi oceňuji autorův zájem o problematiku architektury 2. poloviny 20. století a téma kulturních domů. Podařilo se mu vyjádřit základní tendence vývoje daného typu staveb a současně v konkrétních případech charakterizovat architektonické řešení vybraných objektů. K převážné většině staveb ze Středočeského kraje dohledal archivní materiály a literaturu a na základě shromážděných údajů sepsal vývoj a proměny konkrétních projektů i výslednou podobu a změny v případě realizovaných staveb. Závěr sumarizuje autorovy poznatky a poukazuje na nutnost dalšího výzkumu a to jak s ohledem na změny, chátrání a zánik předmětných budov, tak i potřebu jejich evidence, dokumentace a památkové ochrany. Z tohoto pohledu předkládaná práce představuje dobrý základ pro další výzkum nebo magisterskou práci. V té souvislosti by se autor mohl výrazněji zaměřit i na „druhý“ a „třetí“ život kulturních domů, tedy na jejich provoz v éře státního socialismu a po roce 1989, na propojení těchto staveb s místní oficiální a polooficiální kulturou, případně na snahy o památkovou ochranu, o nové způsoby provozování těchto budov či návrhy na jejich přestavbu včetně architektonických soutěží, pokud se nějaké uskutečnily. Výše uvedené kritické poznámky mají za cíl upozornit na určitá úskalí, s nimiž si bude muset autor při dalším výzkumu a při psaní poradit, aby jeho práce nebyla jen prezentací ambiciózního záměru, ale aby představovala v dobrém slova smyslu kontinuum poznání odkazující na své zdroje a prezentující skutečně to nové, co autor vyzkoumal. V kontextu výše napsaného uvedenou práci hodnotím pozitivně a doporučuji k obhajobě.

V Ostravě-Svinově 2. června 2019

Martin Strakoš

